

Reglement om statlige universiteter og høyskolars forpliktende samarbeid og erverv av aksjer

Innledning

A. Fastsettelse av virkeområde

Reglementet er fastsatt av Kunnskapsdepartementet med hjemmel i lov om universiteter og høyskoler § 12-4, og trer i kraft 1. januar 2008.

Reglementet gjelder statlige universiteter og høyskolars forpliktende samarbeid med selvstendige virksomheter og institusjonenes forvaltning av bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet og aksjer.

Reglementet erstatter rundskriv F-35-02 Reglement om forvaltning av eksternt finansiert virksomhet ved universiteter og høyskoler og om disse institusjonenes samarbeid med andre rettssubjekt, fastsatt av daværende Utdannings- og forskningsdepartementet den 20. desember 2002.

Reglementet gjelder for alle typer forpliktende samarbeid med selvstendige virksomheter om faglig aktivitet. Reglementet stiller kriterier for når bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet kan organiseres internt ved institusjonen, eller eksternt ved den samarbeidende virksomheten. Faglig aktivitet kan omfatte undervisning, forskning og ulike typer formidling som universiteter og høyskoler ut fra sitt formål skal drive.

Reglementet regulerer også institusjonens eierskap og forvaltning av aksjer.

Kunnskapsdepartementet kan gi den enkelte institusjon myndighet til å organisere aktivitet i aksjeselskap, og skaffe seg eierposisjon i eksisterende selskaper. Departementet kan likeledes delegerer til den enkelte institusjon å forvalte statens aksjer i slike selskaper, og å selge aksjer.

B. Styrets ansvar

Styret er det øverste organ ved institusjonen, og har det overordnede ansvar for at institusjonen drives i samsvar med gjeldende regler og rammeverk. Alle beslutninger ved institusjonen truffet av andre enn styret, treffes etter delegasjon fra styret og på styrets ansvar, jf. universitets- og høyskoleloven § 9-1 første og annet ledd.

Styret har ansvar for at vedtak som institusjonen fatter om inngåelse av forpliktende samarbeid, understøtter institusjonens strategier.

Styret skal fastsette retningslinjer for bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet ved institusjonen.

Styret er ansvarlig for at bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet underbygger institusjonens strategiske prioriteringer, og regnskapsføres i samsvar med Kunnskapsdepartementets retningslinjer fastsatt i Hovedinstruks fra Utdannings- og forskningsdepartementet om økonomiforvaltningen ved universitet og høyskoler 1. august 2005 (hovedinstruksen) punkt 8.

Opprettelse av selskap eller kjøp av aksjer skal vedtas av styret selv. Styret er også ansvarlig for at forvaltningen av aksjer skjer i tråd med gjeldende regelverk, jf. blant annet retningslinjer for Kunnskapsdepartementet og underliggende virksomheters forvaltning av statens eierinteresser i aksjeselskaper 1. januar 2008, universitets- og høyskoleloven og hovedinstruksen punkt 7.3.

C. Sentrale definisjoner

Følgende definisjoner gjelder i reglementet:

Med institusjon forstås vedkommende statlige universitet eller høyskole.

Med grunnbevilgning forstås bevilgninger stilt til rådighet fra Kunnskapsdepartementet.

Med bidragsfinansiert aktivitet forstås prosjekter hvor institusjonen henter støtte fra nasjonale og internasjonale finansieringskilder, uten krav til leveranser (uten motytelse) ved avtale/kontraktsinngåelse.

Med oppdragsfinansiert aktivitet forstås prosjekter institusjonen utfører mot vederlag (betaling) fra eksternt(e) oppdragsgiver(e), med krav til leveranser (med motytelse) ved avtale/kontraktsinngåelse.

Med gave forstås midler som tilflyter institusjonen i den hensikt å berike den.

Med randsoneraktivitet forstås bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet som institusjonen har organisert eksternt i samarbeid med selvstendige virksomheter, uavhengig av om institusjonen selv har aksjer i virksomheten eller ikke. Med randsoneraktivitet forstås også eierskap i selskaper med andre formål som er av særlig faglig interesse.

Med primæroppgaver forstås aktivitet som er avgjørende for å sikre og styrke institusjonens evne til å utføre den utdanning, forskning og formidling som myndighetene forventer av institusjonen.

Med aktivitet av faglig interesse forstås aktivitet som styret kan godtgjøre at styrker fagutviklingen internt ved institusjonen, og er forankret i institusjonens strategi.

Med faglig uavhengighet forstås fravær av uønskede eller utilsiktede bindinger på hvordan institusjonen forvalter sin grunnbevilgning. Faglig uavhengighet innebærer også at forpliktende samarbeid ikke medfører begrensninger i institusjonens selvstendighet i faglige spørsmål.

1. Forvaltning av institusjonens forpliktende samarbeid med andre virksomheter.

1.1 Kriterier for å inngå samarbeid med andre virksomheter

Følgende kriterier gjelder forpliktende samarbeid med andre selvstendige virksomheter, uavhengig av om institusjonen selv har aksjer i virksomheten eller ikke:

- a. Samarbeidet skal være av faglig interesse for institusjonen, og aktiviteten skal styrke institusjonens evne til å utføre sine primæroppgaver.
- b. Fagmiljøer internt ved institusjonen skal involveres i samarbeidet. Et hovedformål med å inngå samarbeid skal være at kvaliteten på aktiviteten i interne fagmiljøer blir bedre som resultat av samarbeidet.
- c. Institusjonen skal påse at samarbeidet ikke svekker institusjonens faglige uavhengighet.
- d. Samarbeidet skal forvaltes slik at det ivaretar institusjonens økonomiske interesser.
- e. Institusjonen kan ikke direkte eller indirekte subsidiere aktivitet ved samarbeidende virksomhet. Samarbeidende virksomhet må fullt ut dekke de kostnader som følger av dets aktivitet.

1.2 Samarbeidsavtale

Når institusjonen deltar i forpliktende samarbeid, skal dette nedfelles i en skriftlig avtale. Dette kravet gjelder uavhengig av om institusjonen selv har aksjer i den samarbeidende virksomheten eller ikke. Institusjonens styre, eller annen instans etter delegasjon fra styret, inngår slik avtale. Avtalen skal minst omfatte følgende forhold:

- a. Økonomi
Avtalen skal regulere de økonomiske forholdene mellom institusjon og samarbeidende virksomhet.
- b. Personalforhold
I den utstrekning ansatte i institusjonen skal utføre arbeid for samarbeidende virksomhet, skal det skje i henhold til skriftlig avtale mellom partene.
- c. Styredeltakelse
Institusjonens ansatte kan delta i styret til samarbeidende virksomhet. Eventuell styredeltakelse skal fremgå av avtalen. Institusjonens øverste leder kan ikke inneha slikt verv, med mindre det er et selskap som fullt ut eies av staten, jf. forvaltningsloven § 6 første ledd punkt e. Styreleder er institusjonens øverste leder.
- d. Andre avtaleforhold
Andre forhold av betydning for samarbeidet skal innarbeides i avtalen.

2. Organisering av bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet

2.1 Kriterier ved valg av organisering av bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet

- a. Aktivitet finansiert over grunnbevilgningen skal institusjonen organisere internt.
- b. Valg av intern versus ekstern organisering skal begrunnes i hensynet til å øke institusjonens faglige utbytte, eller gi bedre vern av institusjonens faglige uavhengighet.

2.2 Organisering av bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet internt ved institusjonen

Ved organisering av bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet internt ved institusjonen skal følgende legges til grunn:

- a. All bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet skal organiseres som prosjekter, og det skal utarbeides egne avtaler, periodiserte budsjett og regnskap for disse. Budsjett og regnskap skal vise alle direkte og indirekte kostnader, og ellers ta høyde for oppdrags- og/eller bidragsytters spesifikke krav til budsjettering og regnskapsførsel. Kravene om avtaleinngåelse vil ikke gjelde midler stilt til rådighet som ren bevilgning eller gave, men institusjonen må likevel kunne redegjøre for bruken av disse midlene.
- b. For oppdragsfinansiert aktivitet skal oppdragsgiver dekke alle direkte og indirekte kostnader som oppdraget fører med seg, og institusjonen skal kunne dokumentere dette.
- c. For bidragsfinansiert aktivitet skal institusjonen søke å avklare alle direkte og indirekte kostnader som prosjektet fører med seg. Dersom institusjonen skal delfinansiere bidragsfinansiert aktivitet, skal institusjonen vurdere om prosjektet har slik faglig interesse at det tilsier delfinansiering, samt vurdere kostnadene ved dette. Institusjonens vurderinger skal dokumenteres.

- d. Institusjonene kan ikke engasjere egne tilsatte til å utføre oppgaver tilknyttet prosjektet som næringsdrivende.
- e. Finansiering av utdanningstilbud som er rettet mot enkeltstudenter skal skje i overensstemmelse med forskrift for egenbetaling. For bidrags- og oppdragsfinansiert utdanning som gir formell uttelling i form av studiepoeng eller medfører tildeling av grader, skal institusjonen på linje med utdanningstilbud som er finansiert med statstilskudd, alltid ha det faglige ansvaret og stå for gjennomføring av eksamen, jf. lov om universiteter og høyskoler.
- f. Institusjonen skal påse at bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet ikke svekker institusjonens faglige uavhengighet, og at den forvaltes på en betryggende måte.

2.3 Organisering av bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet som randsoneraktivitet

Ved organisering av bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet som randsoneraktivitet, skal følgende legges til grunn, uavhengig av om institusjonen selv har aksjer i den selvstendige virksomheten eller ikke:

- a. Institusjonens styre, eller annen instans etter delegasjon fra styret, skal fatte vedtak om organisering av oppdrags- og bidragsfinansiert aktivitet ved selvstendige virksomheter. Dersom organisering medfører opprettelse eller eierskap i aksjeselskap, skal styret selv fatte vedtak. Som del av beslutningsgrunnlaget skal det foreligge faglige vurderinger som beskriver formålet med den eksterne organiseringen. Beslutningsgrunnlaget skal beskrive på hvilken måte slik organisering oppfyller de faglige kriteriene i regelverket.
- b. Flere institusjoner kan inngå samarbeid om aktivitet i ett eller flere aksjeselskap.
- c. Virksomheten skal være i overensstemmelse med de etiske standarder som for øvrig gjelder for institusjoner innen høyere utdanning.

3. Annen randsoneraktivitet

Andre selskaper som institusjonen har aksjer i, skal ha et formål som er av særlig faglig interesse.

Hvis institusjonen ønsker å opprette eller delta i selskap som har til formål å eie eiendom eller infrastruktur, og på denne måten vurderes å ha særlig faglig interesse, må institusjonen søke departementet om dette. Det forutsettes at institusjonens forpliktelser overfor et slikt selskap, kan dekkes innenfor institusjonens tildelinger og budsjetter.

Finansielle plasseringer i eiendom, aksjeselskap eller annen virksomhet med det formål å sikre institusjonene økonomisk fortjeneste, anses ikke å ha faglig interesse.

4. Erverv og forvaltning av aksjer

4.1 Erverv av aksjer

Institusjonenes eierskap i aksjer forutsetter at Kunnskapsdepartementet gjennom særskilt fullmakt gir den enkelte institusjon myndighet til å organisere virksomhet som egne rettssubjekt, og skaffe seg eierposisjon i andre selskaper.

Det er styret selv som skal fatte vedtak om eventuell opprettelse eller eierskap i aksjeselskap.

4.2 Utøvelse av eierskap

Institusjonens styre er ansvarlig for at utøvelse av eierskap skjer i henhold til departementets særskilte retningslinjer for forvaltning av statens eierinteresser i aksjeselskaper. Styret skal i tillegg fastsette institusjonsspesifikke retningslinjer for hvordan statens aksjer skal forvaltes. Styret er også ansvarlig for institusjonens rapportering på området, jf. pkt. 4.7 under.

Institusjonens styre skal fastsette resultatmål for sitt eierskap. Resultater internt ved institusjonen, som følger av eierskap, bør vurderes regelmessig som del av institusjonens øvrige mål- og resultatstyring.

4.3 Organisasjonsformer

Når institusjonen organiserer aktivitet i egne rettssubjekt, skal institusjonene bruke aksjeselskap som organisasjonsform, jf. lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper.

4.4 Kapitalinnskudd

Kapitalinnskudd skal som regel dekkes av institusjonens virksomhetskapskapital. Institusjonen kan unntaksvis søke departementet om bevilgning for å dekke kapitalinnskuddet. Det er ikke adgang til å benytte tingsinnskudd.

Eventuelle eierposisjoner skal fremgå av institusjonens virksomhetsregnskap.

4.5 Ivaretagelse av statens eierskap

En institusjon som i fellesskap med andre statsinstitusjoner oppretter et selskap, eller kjøper aksjer i selskap der staten eier aksjer, skal sørge for at det er inngått en avtale om hvilken statsinstitusjon som skal ivareta statens eierskap. Institusjonen skal sende melding om dette til departementet senest innen 14 dager fra ervervet.

4.6 Salg av aksjer

Salg av aksjer skal skje etter forretningsmessige prinsipper. Salg av aksjer som inngår i Statens kapitalregnskap, og som er finansiert over særskilt bevilgning må avklares med

departementet. Resultatet av aksjesalg, hvor aksjer er finansiert over institusjonens virksomhetskaptal, vil inngå i institusjonens virksomhetskaptal.

4.7 Rapportering

Styret skal hvert år utarbeide en oppdatert oversikt over aksjeselskap som eies helt eller delvis av staten, og der institusjonen har fått fullmakt til å forvalte aksjer på vegne av staten. Av oversikten skal det fremgå selskapets aksjekapital, statens eierandel i selskapet og en kortfattet oversikt over selskapets formål og virksomhet. Oversikten skal også danne grunnlag for departementets videre rapportering til Stortinget, statsregnskapet og Riksrevisjonen. Slike opplysninger skal sendes departementet og selskapsdatabasen hos Database for statistikk for høyere utdanning innen den frist og i tråd med de retningslinjer departementet fastsetter.

Departementet skal umiddelbart orienteres om aktiviteter av viktighet i selskapene, og som har betydning for å sikre en effektiv kontroll med at statens interesser forvaltes på en forsvarlig måte.

Departementet skal på et så tidlig tidspunkt som mulig orienteres om tidspunkt for avholdelse av generalforsamling. Institusjonen skal umiddelbart etter avholdelse av generalforsamling, oversende følgende dokumenter fra det enkelte selskap til departementet:

- Årsregnskap
- Årsberetning
- Protokoll fra generalforsamling
- Revisors beretning

For selskaper der flere statsinstitusjoner har aksjer, skal rapportering skje av den institusjon som er satt til å ivareta statens eierskap, jf. punkt 4.5.